

«د فلک له چارو څه وکړم کوکار...»

(د مصطفی عمرزي مړینه)

د فلک له چارو څه وکړم کوکار
زمولوي هر گل چې خاندي په بهار

هر غاتول چې په بيديا غورېده وکا
رېژوي يې پانې کاندي تار په تار

ډېر مخونه د فلک څپېره شنه کا
ډېر سرونه کا تر خاور لاندې زار

(شيخ اسعد سوري)

او دا دی یو ځل بیا مرگي زموږ د فرهنگ د بن وړ، راتکاو او بیا یې خپل پور و غوښت، خو ډېر بپوخته،

او دا دی بیا مرگي زموږ د فرهنگ له بن نه یو غاتول وشکاوه،

او دا دی بیا مرگي په یوه څپېره ډېر مخونه شنه کړل،

او دا دی بیا یې یو د کار سر رانه یووړ او تر خاورو لاندې یې کړ،

او دا ځل يې يو ډېر فعال، زړور او د افغان فرهنگ پياوړی مدافع رانه وريبه،
افغان ليکوال، څېړونکی او ژونالست مصطفی عمرزي يې د تل له پاره رانه جلا کړ.

په خواشینی سره خبر شوم چې ليکوال، څېړونکی او ژونالست مصطفی عمرزي هم له ژونديو لار بېله کړه
او د وطن، خلکو او فرهنگ له مینې سره يې پر وطن او خلکو او فرهنگ باندې د روان ناتار او غوبل د
لري کولو ارمان گور ته يووړ.

مرگ حق دی او هر ژوندی موجود به يې مزه څکي. د مرگ له ژوندي موجود سره دونهمني ده، خو د
مصطفی عمرزي په مړينه داسې پوه شوم چې د مرگ له مور سره بيخي نه ده جوړه، داسې دونهمني يې له
مور سره راخيستي ده چې د نړۍ په هېڅ ځای کې يې داسې دونهمني له چاسره نه وي کړې او دا ځل يې
زمور د فرهنگ په بڼ کې په داسې يو بوټي وار وکړ چې د وطن، خلکو او ډېرو سترگې وراوښتلي، هغه
هم لکه ژرنده، پرته له ستړيا بې له دمې کار کاوه، خو داسې يې ودراره چې نور به يو پل هم اوچت نه
کړي د ځوانۍ په جوش کې يې راځملاوه او ډېر خلک يې بيا د وير پر ټغر کښېنول.
مصطفی عمرزي پر وطن، خلکو او فرهنگ باندې داسې مېين و چې عملاً يې خپل ټول لنډ عمر ورته وقف
کړی و، د ده په سلگونو مقالې او په لسهاوو کتابونه د دې ادعا ښه ثبوت کېدای شي، دی د کار او ملي فکر
ځاوند شخصیت و.

کله مې چې د مصطفی عمرزي د مړینې خبر واورید، بارو مې نه کېده، خو خبر دومره زورولم چې په
دوو کې کې يې درولی وم. له ځان سره مې ويل: که دا خبر لکه د رفيع صاحب د مړینې ناسم وي، نو
افغانان ولي داسې کوي او که ريښتيا وي نو، دا خو بيا مور د فرهنگ خپله يوه لويه سټه له لاسه ورکړه،
داسې څوک مو له لاسه ورکړ چې تل به په خپل ټول ځواک سره د افغانستان د قسم خوړلو دونهمنانو د
فرهنگي يرغل په مقابل کې په علمي او مستند ډول سپر و؛ او خبر ريښتيا شو او ډاډه شوم چې مصطفی
عمرزي هم لکه تاج محمد ياري په ناهیلۍ او بيکسۍ کې داسې سترگې پټې کړې چې د وطن د ابادۍ، د
نوي نسل د روزلو او د افغانستان د هراخيږ پرمختگ زرين ارمانونه يې پر داغلي زړه او ذهن باندې نا
تمام له ځان سره گور ته يووړل.

د دې خبرې يادول اړين گڼم چې مصطفی عمرزي په يوې لويې فرهنگي کورنۍ پورې اړه درلوده. د ده له
خپلو ليکنو څخه څرگندېږي چې دی د امانې عصر د فرهنگي شخصيت او د تذکرة الشعراء مولف سراج
الدين سعيد د کورنۍ غړی و او د مولوي محمد امين خوگياني له کورنۍ سره ئې هم خپلوي درلوده او د
پياوړي ليکوال او هنرمند محمد جان فنا وراوره و.

اکادمسين کانديد استاد اعظم سيستاني د مصطفی عمرزي په باب داسې ليکلي دي:

«با دريغ واندوه خبر درگذشت نويسنده جوان وفعال وشجاع مصطفی عمرزي را امروز درسانه های جمعی
از جمله در فيسبوک وپورتال افغان جرمن آنلاین خواندم وچنان مرا متاثر ساخت که گوئی پسر م را از
دست داده باشم.»

مرحوم عمرزي، ژورنالیست و نويسنده پرکاری بود که با عمر کم خود (38 سال) درکنار صدها مقاله
وگزارش های مستند، حدود دوصد اثر مستقل نوشته است که اکثرشان بچاپ رسیده اند وبرخی هم ناچاپ
مانده اند.

يکې از خصوصيات اخلاقی وميھنی عمرزي صافی دفاع از تاريخ و فرهنگ افغانها در برابر حملات لجام
گسيخته افغانستان ستيزان وگروه ستمی ها بود. عمرزي هر مقاله وهرکتابی که درضديت با فرهنگ و زبان
وتاريخ سياسی افغانستان از سوی مخالفان نام افغان و افغانستان نوشته ميشد، با سرعت وشجاعت کم نظیری

به نقد آن آثار می پرداختت وبا منطق واستدلال قوی اتهامات را تردید میکرد وتلاش نویسنده را خنثی میساخت. مرگ این جوان یک بار دیگر افغانها را از یک حصن حصین ویک دژ تسخیرناپذیر محروم ساخت. جای مصطفی عمرزی در جامعه فرهنگی افغانها برای مدت‌های نامعلومی خالی خواهد بود. روانش شاد ویادش همواره گرامی باد.»

دغه راز د کابل پوهنتون د ژبو او ادبیاتو پوهنځي استاد پوهاند ډوکتور محمد اسماعیل یون چې د مصطفی عمرزي نږدې دوست او فرهنگي همکار و، د عمرزي د ژوند، فرهنگي کارونو او مړیني په باب داسې ويلي دي:»

د بېکسه غره سفر:

یوازې پرون یې له ناروغۍ خبر شوم ، په وټسپ مې ورته پیغام پرېښود ، ما ویل بهر کې یم کنه ضرور دي پوښتنې ته درتلم، خو د دفتر ملگرو ته مې ويلي نن دي ضرور لیدو ته درځي . نن یې په فیسبوک کې د مرگ خبر خپور شو، وټسپ مې چک کړ ، لکه چې دردونو او نهیلي ډېر پسي ستړی کړی و؛ زما د غریز پیغام د کتلو مجال یې نه و پیدا کړی.

مصطفی عمرزی صیب یادوم ، د اوسپلي ، سړیتوب ، کار او زیار یو لوی غر . هغه تر پنځوسو عنوانونو زیات کتابونه لیکلي او ژباړلي وو چې اکثره یې چاپ شوي دي . زه خو یې ځکه د زیات احسان پوروی یم چې یوازې تر لسو عنوانو زیات یې زما کتابونه په داسې دري ژباړلي وو ، چې له اصل سره یې پوره پوره سیالي کوله. هغه ته خدای پاک داسې یو خارق العاده استعداد ورکړی و، چې څنگه یې به یې پښتو متن وکوت ، نو سم له لاسه به یې دري ژباړه چالان شوه. له گړني پلوه د ده پښتو ټکنی وه ، خو کله چې به یې دري ته و ژباړله ، نو ان د لیکوال لفظي او گرامري تېروتنې به یې هم ورسې کړي . په دري ادب او د افغانستان په سیاسي او ټولنیز تاریخ کې یې مطالعه دومره زیاته وه چې افغانستان مېشتي ستمیان او ایرانیالی خو یې د ځواب نه وو چې نه وو، ان د ایران د مذهبي فاشیزم په رنگ کې را ټوکېدلي لیکوال یې هم د ځواب جوگه نه وو . د ایران د تاریخ د جعلی او تصنعی برخو په باب د ده وروستی تنقیدی او څېړنيزي لیکنې د زیات ارزښت وړ دی. عمرزي صیب خپلي دا لیکنې په ((دانشنامه افغان)) وېبپاڼه کې چې ده خپله جوړه کړې ده ، خپرې کړې دي. د دې تر څنګ یې تر یو زر عنوانو زیات نور مهم اثار هم د دې وېبپاڼې په کتابتون کې خوندي کړي دي .

عمرزی به شپه او ورځ پر لیکنې، ژباړې او مطالعې بوخت و، نه یې حکومتي دنده درلوده او نه کومه بله داسې عایداتي سرچینه چې د ده ژوند دې خړوب کړي .

ده یوازې ژوند کاوه ؛ د کورنۍ غړي یې لا پخوا دانه دانه له لاسه ورکړي وو، دی په خپل لوی وطن کې د کوم کور نه ، یوازې د یوه کرایي اتاق خاوند و، بې کسه و ، خو بېوسه نه و، ډېر لوړ همت یې درلود ، نه یې چا ته طمع درلودله ، نه یې چا ته لاس غځوه ، د غره غونډې اراده یې درلودله . زه هېڅ فکر نه کوم چې د غره په شان دا فلموال ورور مې له مورې خپله لاره بېله کړې وي ، تر ټولو ستر ارمان خو مې پر زړه دا پاتې شو چې د ده جنازې ته مې اوږه ور نه کړای شوه، کرونا ډېره بده وبا ده ، سړی اول نهیلي کوي او بیا یې وژني ، نو زما ورور به د ژوند په ورسټیو شېبو کې څومره د بېوسې او بېکسې احساس کړي وي؟ دا حالت مې ډېر ځوروي ، پر مخه دې گلونه وروره ! ټول درېسي یو ، هلته به بیا سره گورو او د خپلو وطن د غمونو داستانونه به بیا سره لیکو...»

مصطفی عمرزی پېژندنه:

د افغانستان د اوسنی دورې د زړور لیکوال، نه ډارډونکي ژورنالست، با مطالعي او دقیق څېړونکي بیوگرافي پسي مي لومړی د ویکیپدیا ور وټکاوه، هلته مي کوم ځواب وانورېده او څه مي ترلاسه نه کړل. د خپلو راټولو کړو معلوماتو گوډی مي پرانست، پرته له یوه لینک نه مي نور څه ونه موندل، د خپلو معلوماتو له مخزن نه مي لینک کاپي کړ، گوگل ته مي ورکړ، راته خلاص نه شو. څنگه چي لینک د تاند ویبپاڼې و، نو له تاندوالو نه مي داسي د مرستي غوښتنه وکړه:

«س لامونه! هیله ده هر څه ښه وي. په ۲۰۱۷ ام کال کي تاند د «معرفي مصطفي عمرزی نویسنده، پژو هسگر و روزنامه نگار» تر سرلیک لاندې څه خپاره کړي و، دا یې لینک دی:

<http://www.taand.com/archives/83937>

یا نه خلاصیږي او یا به زه نه پوهیږم، که د مهرباني له مخي مرسته راسره وکړئ دا لینک خلاص او متن ما ته راوليږئ، زه به خوشاله شم. له مرستي نه مو مننه.»

د تاندوالو دي کور ودان وي چي هماغه زما ورلېرلی لینک یې فعال کړی راولېږه، په هغه کي د مصطفي عمرزي **بیوگرافي** داسي راغلي ده:

«متولد 2 عقرب سال 1358 در کابل.

فارغ از «لیسه ی عالی استقلال» در سال 1378.

فارغ به سویه ی دیپلوم از بخش «رادیو و تلویزیون» پوهنځی ژورناليسم پوهنتون کابل در سال 1382.

دارنده ی گواهینامه ی «گزارشگر انتخابات» از پروژه های آموزشی شبکه ی جهانی. BBC.

تجربیات کاری:

عضو شوراي مركزي، گزارشگر، خبرنگار، روزنامه نگار، مدير مسول نشریه، همکار قلمی، مصحح، نویسنده، تهیه کننده، کارگردان، مسوول ارزیابی نشرات، مسوول طرح و ارزیابی و مسوول واحد فرهنگیدر نهاد ها و رسانه های چون اتحادیه ی ملي ژورناليسان افغانستان، اتحادیه ی ملي ژورناليسان و خبرنگاران افغانستان، شوراي ژورناليسان افغانستان، انجمن شاعران و نویسنده گان افغانستان، هفته نامه ی «قلم»، رادیو و تلویزیون «نورین»، تلویزیون «1»، رادیو و تلویزیون «باختر»، گاهنامه ی «ملی تحریک»، نشریه بویژه ی «تحریک»، روزنامه ی «سرخط»، مجله ی «اوربند» و واحد تولید «آمو فلم»

آفرینش های کاری- فرهنگی

برنامه ها و فلم های مستند تلویزیونی:

– برنامه ی مستند تاریخي «یک سده فراز و نشیب» در تلویزیون «باختر»: 14 قسمت 24 دقیقه یی.

– برنامه ی مستند تاریخي «آینه ی تاریخ» در تلویزیون «باختر»: 18 قسمت 24 دقیقه یی.

– برنامه ی مستند ادبي «نای» در تلویزیون «باختر»: 20 قسمت 24 دقیقه یی.

– ویژه برنامه ی مستند «26 سرطان» در تلویزیون «باختر»: 24 دقیقه.

– فلم مستند «پژواک کوهسار» (پیرامون زنده گی مرحوم فقیر فروزي) در تلویزیون «باختر»: 40 دقیقه.

تخلیقات:

- صحبت های مغاره نشینان (مجموعه ی طنزی)- منتشر شده است.
- افغانستان و بازار آزاد (مجموعه ی تحلیلی و انتقادی)- منتشر شده است.
- مرز و بوم (مجموعه ی تاریخی و اجتماعی).
- چهار یادواره (معرفی چهار شخصیت و نویسنده ی افغان)- منتشر شده است.
- سخن در سخن (نوشته ها بر آثار دیگران).
- يك قرن در تاریخ و افسانه (تاریخ تحلیلی و شفاهی افغانستان از 1900 تا 2000 میلادی)- منتشر شده است.
- افغاننامه (مجموعه ی معرفی شماری از نخبه گان افغان)- منتشر شده است.
- پشتون ها (مجموعه ی تحلیلی)- منتشر شده است.
- رسانه ها، مدیریت و نوسان ها (مجموعه ی تجربیات رسانه یی نویسنده).
- در هرج و مرج زیستن (مجموعه ی نوشته های سیاسی- اجتماعی).
- تاریخ عمیق (مجموعه ی طنزی).
- توضیح (مجموعه ی نقد و تحلیل پدیده های بشری).
- اندیشه در بستر سیاست و اجتماع (مجموعه مقالات منتشره در روزنامه ی سرخط)- منتشر شده است.
- با زبان دری (مجموعه مقالات پیرامون زبان و ادبیات دری)- منتشر شده است.
- روزگار (مجموعه ی اجتماعی).
- در فیس بوک (مجموعه ی پُست های فیس بوکی نویسنده).
- پاسخ (نامه های نویسنده).
- مردان دولت ساز (تحلیل تاریخی پیرامون امیر عبدالرحمن خان، امیر حبیب الله خان، شاه امان الله، نادرخان، شاه محمد ظاهر، محمد موسی شفیق و سالار محمد گل خان مومند).

جزوه ها:

- به رنگ آبی (پیرامون زنده گانی شهید مینا؛ بنیانگذار سازمان راو = RAWA)
- مردی از سرزمین آزاده گان (پیرامون زنده گانی و برنامه های انتخاباتی محمد شفیق گل آقا شیرزی در سال 1393 خورشیدی).
- محمد نادر «نعیم» (پیرامون زنده گانی و برنامه های انتخاباتی محمد نادر نعیم در سال 1393 خورشیدی).

تالیفات:

- هنر در سینمای افغانان (بررسی فلم هنری سینمایی افغانستان از 1327 تا امروز)- منتشر شده است.

گردآوری ها:

- زمانی که مفاخر ناچیز می شوند (نقد باستانگرایی و پدیده های کهنه)- منتشر شده است.

- حقیقت خورشید (پیرامون کلمات افغان و افغانستان)- منتشر شده است.

- در جغرافیای جهان سوم (بررسی ستم ملی و ستیز قومی در ایران).

- در متن مدعا (رهروان پیامبر (ص) در جمهوری اسلامی ایران).

- نگرش نو، بر شاهنامه و فردوسی (نقد فردوسی و شاهنامه)- منتشر شده است.

- مثنوی تاریخ (نقد و بررسی کوروش و سلسله ی هخامنشی)- منتشر شده است.

- آریاییسم (نقد پدیده ی آریایی)- منتشر شده است.

- پور خرد (معرفی استاد ناصر پورپیرار)- منتشر شده است.

- دری افغانی(پیرامون زبان دری و ویژه گی های آن)- منتشر شده است.

- آیین های سخیف (نقد و بررسی ادیان زردشتی، مزدکی و مانوی)- منتشر شده است.

- کتابنامه ی من (پیرامون زنده گی و کارنامه ی مصطفی عمرزی).

- پندار ستمی (نقد و بررسی پدیده ی معروف به ستمی).

- آرکایسم (نقد و بررسی باستانگرایی)- منتشر شده است.

- معنی (گزیده هایی از سخنان اندیشمندان).

ترجمه ها:

- تا حصار پنتاگون (سفرنامه ی واشنگتن): محمد اسماعیل «یون»- منتشر شده است.

- رسانه های کنونی افغانی: محمد اسماعیل «یون»- منتشر شده است.

- ساختار هندسی شعر پشتو: محمد اسماعیل «یون»- منتشر شده است.

- انگیزه های فرار نخبه گان حرفه یی از افغانستان: محمد اسماعیل «یون»- منتشر شده است.

- تخت دهلی را فراموش می کنم (سفرنامه ی هند): محمد اسماعیل «یون»- منتشر شده است.

- افغانستان در پیچ و خم سیاست: محمد اسماعیل «یون»- منتشر شده است.

- اگر جهانیان شکست بخورند؟: محمد اسماعیل «یون»- منتشر شده است.

- درست نویسی پشتو: محمد اسماعیل «یون»- منتشر شده است.

- فقر فرهنگی: محمد اسماعیل «یون»- منتشر شده است.
- در قلب کرملین (سفرنامه ی مسکو): محمد اسماعیل «یون»- منتشر شده است.
- مشی «تحریک ملی افغانستان»- در اختیار «د افغانستان ملی تحریک»، قرار داده شده است.
- اساسنامه ی «روند ملی جوانان افغان»- در «اختیار روند ملی جوانان افغان»، قرار داده شده است.
- اساسنامه ی «انجمن پیشرفت و رفاه زنان افغان»- در اختیار این نهاد، قرار داده شده است.
- اساسنامه ی «حزب حرکت مردمی افغانستان»- در اختیار این حزب، قرار داده شده است.
- مرانامه ی «حزب حرکت مردمی افغانستان»- در اختیار این حزب، قرار داده شده است.
- همکاری های فرهنگی با دیگران در تهیه ی کتاب ها، فلم ها و برنامه ها.

کتاب ها:

«سایه بان بی سایه»، «انتحار سیاسی»، «جوانان؛ حربه ای برای امتیاز»، «تحقیقی پیرامون سوابق تاریخی و موقف حقوقی قرارداد و خط دیورند»، «پشتونستان»، «پژواک؛ زنده ی جاویدان است» و «زنده گی امیر دوست محمد خان- جلد اول نوشته ی موهن لال».

فلم ها و برنامه های تلویزیونی:

«مستند باختر» (برنامه ی تاریخی)، برنامه ی اجتماعی «همتا»، «بازتاب اعتماد مردم» (سلسله ی انتخاباتی)، «شهادت ملت» (مستند زنده گی شهید عبدالحق)، «اراده ی سیاسی» (مستند زنده گی عبدالظاهر قدیر) و «صاحب دستار» (مستندی از زنده گی شهید عبدالقدیر).

تاییدات فرهنگی- مدنی:

- ستایشنامه ی «مجمع صلح افغانستان» در سال 1386 ش.

- ستایشنامه ی «شورای ژورنالیستان افغانستان» در سال 1393 ش.

خو د عمرزي صاحب په بيوگرافي کي د وخت په تېرېدو سره د ده د فرهنگي کارونو د پېرېدو په وجه بدلون راغلی دی او ما يې په «کتاب های من» نومي اثر کي يو څه بشپړه بيوگرافي ولوستله، خو څنگه چې د پي ډي اف په داسي بڼه اېښودل شوې ده چې نه کاپي کېږي، نو ما هم لکه د چا خبره ميداني چل ورسره وکړ، د بيوگرافي د ټولو مخونو عکسونه مي واخستل او دا دی ستاسو درانه حضور ته يې وړاندې کوم:

- معرفی مصطفی «عمرزی»
- (نویسنده، پژوهشگر و روزنامه نگار)
- متولد ۲ عقرب سال ۱۳۶۲ ش در کابل.
- فارغ از «لیسه ی عالی استقلال» در سال ۱۳۷۸ ش.
- فارغ به سویه ی دیپلوم از بخش «رادیو و تلویزیون» پوهنځی ژورنالیزم پوهنتون کابل در سال ۱۳۸۲ ش.
- دارنده ی گواهینامه ی «گزارشگر انتخابات» از پروژه های آموزشی شبکه ی جهانی BBC.

تجربیات کاری:

عضو شورای مرکزی، گزارشگر، خبرنگار، روزنامه نگار، مدیر مسوول نشریه، همکار قلمی، مصحح، نویسنده، تهیه کننده، کارگردان، مسوول ارزیابی نشریات، مسوول طرح و ارزیابی، مسوول واحد فرهنگی و همکار رسانه یی در نهاد ها و رسانه های چون «اتحادیه ی ملی ژورنالیستان افغانستان»، «اتحادیه ی ملی ژورنالیستان و خبرنگاران افغانستان»، «انجمن شاعران و نویسنده گان افغانستان»، هفته نامه ی «قلم»، تلویزیون «۱»، رادیو و تلویزیون «باختر»، فصلنامه ی «بنیان اندیشی» (منتشره در جمهوری اسلامی ایران)، روزنامه ی «سرخط»، مجله ی «اوربند»، گاهنامه ی «تحریک»، گاهنامه ی «باختر» (منتشره در استرالیا)، روزنامه ی «هیواد»، وب سایت «تول افغان»، وب سایت «تول افغانستان»، وب سایت «دعوت میدیا ۲۴»، وب سایت «تاند»، وب سایت «روهی»، وب سایت «حقیقت»، وب سایت «دانشنامه ی افغان»، وب سایت «سمسور»، وب سایت «لر او بر»، وب سایت «نن»، وب سایت «خبرپاڼه»، وب سایت «کتابتون»، واحد تولید «آمو فلم» و تیم انتخاباتی «صلح و اعتدال» به رهبری محمد حنیف اتمر.

د بیوگرافی لومړی مخ

آفرینش های کاری- فرهنگی

برنامه ها و فلم های مستند تلویزیونی:

- ۱- برنامه ی مستند تاریخی «یک سده فراز و نشیب» در تلویزیون «باختر»: ۱۴ قسمت ۲۴ دقیقه یی.
- ۲- برنامه ی مستند تاریخی «آینه ی تاریخ» در تلویزیون «باختر»: ۱۸ قسمت ۲۴ دقیقه یی.
- ۳- برنامه ی مستند ادبی «نای» در تلویزیون «باختر»: ۲۰ قسمت ۲۴ دقیقه یی.
- ۴- فلم مستند «۲۶ سرطان» در تلویزیون «باختر»: ۲۴ دقیقه.
- ۵- فلم مستند «پژواک کوهسار» (پیرامون زنده گی مرحوم فقیر فروزی) در تلویزیون «باختر»: ۴۰ دقیقه.

تخلیقات:

- ۱- صحبت های مغاره نشینان (طنزی)- منتشر شده است.
- ۲- افغانستان و بازار آزاد (سیاسی- اجتماعی)- منتشر شده است.
- ۳- مرز و بوم (تاریخی).
- ۴- چهار یادواره (معرفی چهار فرهنگی افغان)- منتشر شده است.
- ۵- سخن در سخن (معرفی کتاب ها).
- ۶- یک قرن در تاریخ و افسانه (تاریخ تحلیلی و شفاهی افغانستان از ۱۹۰۰م تا ۲۰۰۰م)- منتشر شده است.
- ۷- افغاننامه (مشاهیر افغان)- منتشر شده است.
- ۸- پشتون ها (تحلیلی)- منتشر شده است.
- ۹- رسانه ها، مدیریت و نوسان ها (رسانه یی).
- ۱۰- در هرج و مرج زیستن (سیاسی- اجتماعی).
- ۱۱- تاریخ عمیق (طنزی).
- ۱۲- اندیشه در بستر سیاست و اجتماع (مقالات منتشره در روزنامه ی سرخط)- منتشر شده است.
- ۱۳- با زبان دری (تحقیقی- تحلیلی)- منتشر شده است.
- ۱۴- روزگار (نوستالژی).

- ۱۵- پاسخ (واکنش ها).
- ۱۶- تامل و تعامل فرهنگی (فرهنگی).
- ۱۷- ارتجاع و مرتجع (انتقادی).
- ۱۸- سیر فرهنگی (فرهنگی).
- ۱۹- پی آمد تصویر (فلم و سینما).
- ۲۰- در منظر بیگانه (تحلیلی).
- ۲۱- ذهنیت متنازع (ابراز نظر).
- ۲۲- افغان زمین (مجموعه نوشته های منتشره در مجله ی اوربند).
- ۲۳- در محور بنیان اندیشی (بازنگری و تدقیق تاریخ).
- ۲۴- سمتی و ستمی (تبیین گرایش های منحرف قومی و روحانیت مزدور و عقب گرا).
- ۲۵- افغان ها (در زمینه ی تاریخی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی).
- ۲۶- فساد نزدیک (تبیین زمینه ی اشتراکات).
- ۲۷- ما همه «افغان» استیم! (ضد افغان ستیزان).
- ۲۸- کتاب های من (معرفی کتاب های مصطفی عمرزی).

جزوه ها:

- ۱- به رنگ آبی (زنده گی شهید مینا).
- ۲- مردی از سرزمین **آزاده** گان (زنده گی و برنامه ی انتخاباتی محمد شفیق گل آقا شیرزی).
- ۳- محمد نادر «نعیم» (زنده گی و برنامه ی انتخاباتی محمد نادر نعیم).

تالیفات:

- ۱- هنر در سینمای افغانان (فلم هنری سینمایی افغانستان از ۱۳۲۷ش تا امروز) - منتشر شده است.
- ۲- دُر دری (پیشینه و مقال زبان دری).

گردآوری ها:

- ۱- زمانی که مفاخر ناچیز می شوند (تنقید تاریخی) - منتشر شده است.

د بیوگرافی دریم مخ

- ۲- حقیقت خورشید (پیرامون کلمات افغان و افغانستان) - منتشر شده است.
- ۳- در جغرافیای جهان سوم (بررسی ستم ملی و ستیز قومی در ایران).
- ۴- در متن مدعا (اهل سنت در جمهوری اسلامی ایران).
- ۵- نگرش نو بر شاهنامه و فردوسی (تنقید فردوسی و شاهنامه) - منتشر شده است.
- ۶- مُنحنی تاریخ (تنقید کوروش و سلسله ی هخامنشی) - منتشر شده است.
- ۷- آریایسم (تنقید پدیده ی آریایی) - منتشر شده است.
- ۸- پور خرد (معرفی زنده یاد استاد ناصر پورپیرار) - منتشر شده است.
- ۹- دری افغانی (پیرامون زبان دری و ویژه گی های آن) - منتشر شده است.
- ۱۰- آیین های سخیف (تنقید ادیان زردشتی، مزدکی و مانوی) - منتشر شده است.
- ۱۱- کتاب من (پیرامون زنده گی و کارنامه ی مصطفی عمرزی).
- ۱۲- پندار ستمی (تنقید و بررسی پدیده ی معروف به ستمی).
- ۱۳- آرکایسم (تنقید باستانگرایی) - منتشر شده است.
- ۱۴- معنی (گزیده هایی از سخنان اندیشمندان).
- ۱۵- محوطه ی سیاه (تبیین و بررسی فارسیسم).
- ۱۶- رسالت ملی (کارنامه ی محمد طارق بزگر).
- ۱۷- افغان ها و انگلیس ها (مجموعه ی تصاویر افغانستان، افغان ها و انگلیس ها در قرن ۱۹).
- ۱۸- رنسانس افغانستان (عمران افغانستان در سه سده ی پسین).
- ۱۹- افغان ها قبل از جنگ (سیمای زنده گی مدنی ملت افغان).
- ۲۰- صلح و اعتدال (مجموعه ی نوشته ها و ترجمه های مصطفی عمرزی در تیم انتخاباتی صلح و اعتدال به رهبری محمد حنیف اتمر).
- ۲۱- ویرانگری؛ فاجعه ی سقوی دوم (سیمای بدترین تاریخ افغانستان).

- ۲۲- اتحاد شوروی در افغانستان (تجاوز، جنگ، جنایت و فرار).
- ۲۳- قبرستان امپراتوری ها (تاریخ افغانستان در کارتون ها).
- ۲۴- چهره های سیاسی افغان (از میرویس هوتکی تا محمد اشرف غنی).
- ۲۵- نوستالژی خارجی (خارجیان در افغانستان).
- ۲۶- تنقید روحانیت مرتجع (بخشی از آراء و افکار علی محقق نسب).
- ۲۷- روشنگری و روشنفکری (بخشی از آراء و افکار رفعت حسینی).

ترجمه ها:

- ۱- تا حصار پنتاگون (سفرنامه ی واشنگتن): محمد اسماعیل «یون»- منتشر شده است.
- ۲- رسانه های کنونی افغانی: محمد اسماعیل «یون»- منتشر شده است.
- ۳- ساختار هندسی شعر پشتو: محمد اسماعیل «یون»- منتشر شده است.
- ۴- انگیزه های فرار نخبه گان حرفه یی از افغانستان: محمد اسماعیل «یون»- منتشر شده است.
- ۵- تخت دهلی را فراموش می کنم (سفرنامه ی هند): محمد اسماعیل «یون»- منتشر شده است.
- ۶- افغانستان در پیچ و خم سیاست: محمد اسماعیل «یون»- منتشر شده است.
- ۷- اگر جهانیان شکست بخورند؟: محمد اسماعیل «یون»- منتشر شده است.
- ۸- درست نویسی پشتو: محمد اسماعیل «یون»- منتشر شده است.
- ۹- فقر فرهنگی: محمد اسماعیل «یون»- منتشر شده است.
- ۱۰- در قلب کرملین (سفرنامه ی مسکو): محمد اسماعیل «یون»- منتشر شده است.
- ۱۱- مشی «تحریک ملی افغانستان»- در اختیار «د افغانستان ملی تحریک»، قرار داده شده است.
- ۱۲- اساسنامه ی «روند ملی جوانان افغان»- در «اختیار روند ملی جوانان افغان»، قرار داده شده است.

د بیوگرافی پنجم مخ

- ۱۳- اساسنامه ی «انجمن پیشرفت و رفاه زنان افغان»- در اختیار این نهاد، قرار داده شده است.
- ۱۴- اساسنامه ی «حزب حرکت مردمی افغانستان»- در اختیار این حزب، قرار داده شده است.
- ۱۵- مرامنامه ی «حزب حرکت مردمی افغانستان»- در اختیار این حزب، قرار داده شده است.
- ۱۶- ناگفته های ارگ: محمد اسماعیل «یون».

همکاری های فرهنگی با دیگران در تهیه ی کتاب ها، فلم ها و برنامه ها کتاب ها و نشریات:

«سایه بان بی سایه» (مجموعه ی داستان های دری)، «تحقیقی پیرامون سوابق تاریخی و موقف حقوقی قرارداد و خط دیورند»، «پشتونستان»، «پژواک؛ زنده ی جاویدان است»، «منار نجات»، «حکیمیت انگلیس در سیستان»، «زنده گی امیر دوست محمد خان- جلد اول»، «پیروزی» (راجع به احمد یاسین سالک قادری) و «خانقاه عشق» (مجموعه ی شعر دری).

فلم ها و برنامه های تلویزیونی:

«مستند باختر» (برنامه ی تاریخی)، «برنامه ی اجتماعی «همتا»، «بازتاب اعتماد مردم» (سلسله ی انتخاباتی) و «شهید ملت» (مستند زنده گی شهید عبدالحق).
تاییدات فرهنگی - مدنی:

- ستایشنامه ی «پوهنځی ژورنالیزم» پوهنتون کابل در سال ۱۳۸۲ش.
- ستایشنامه ی «مجمع صلح افغانستان» در سال ۱۳۸۶ش.
- ستایشنامه ی «شورای ژورنالیستان افغانستان» در سال ۱۳۹۳ش.
- ستایشنامه ی «مشرانو جرگه ی افغانستان» در سال ۱۳۹۶ش.

د بیوگرافی شپږم مخ

او په پای کې د مصطفی عمرزي د مړینې په پار د ځینو فرهنگیانو د خواخوږۍ او تسلیت پیامونه:

ډاکتر بهیج عثمانی:

«کورونا دغه گل په دوو ورځو کې وواژه. نور مو خوښه چې پر ځان او کورنۍ مو پام کوی او که نه . د مصطفا عمرزي Mustafa Omarzai اروا دې ښاده او جنتونه یې دې ځای وي. افغاني ټولني ته کړي خدمتونه یې د هېرېدو نه دی. یاد یې تلپاتې.»

ښاغلی هارون حکیمی:

«د ډېر خدمتگار شخصیت مصطفی عمرزي په مړینه غمجن سوم.»

د هيواد د ملي هويت، کلتور او ادب لپاره يې په دري او پښتو ډېر پرځای او کره ليکل کول او په بېلابېلو برخو کې يې گڼ آثار چاپ کړل .

پينځلس کاله مخکې يې د افغان ادبي بهير په غونډو کې د خپلو ملي افکارو په هکله ځيني وضاحتونه راسره شريک کړل، تر اوسه يې د پراخ ليدلوري له اړخه د شخصيت لويوالی په ذهن کې ساتم او دا ياد به يې په درناوي پالم .

ويل کېږي چې نن يې د کرونا له امله روح حق ته وسپاره. لوی خدای دي پر ورځمېږي.»

د ډاکټر لطيف ياد پيام:

«په ډيرې خواشيني سره مو خبر تر لاسه کړي دي چې د هېواد تکړه ليکوال او ژورناليست او ډيرو دري کتابونو لېکوال مصطفی عمرزی د کرونا ناروغی له وجې له دې فاني نړۍ نه سترگې پټې کړې . لوی خدای دی وبخښي! کورنی او دوستانو ته يې تسليت وایم.

بايد زياته کړو چې ده زيات کتابونه ليکلي دي چې په هغو ټولو کې يې دخپل هيواد ملي گټې په پام کې نيولي وې او ديوه خپلواکه ملي دريز او سوچ خاوند ليکوال و. روح دي ښاد وي.»

اغلي شريفه شريف په خپل لنډ پيام کې داسې ويلي دي:

«کروناي ظالم يک گل ديگری از چمن کادر های ورزيده افغان را پر پر کرد و مصطفی عمرزی را از ما گرفت.

روحش شاد و ياد شان گرامی باد.»

د مصطفی عمرزي يو شخصي دوست ښاغلي محمد طارق بزگر داسې ليکلي دي:

«گران دوست د هېواد تکړه ليکوال، څېړونکی، ژباړن او ژورناليست مصطفی عمرزي مصطفی عمرزی په هېواد او افغان ولس مين، دردمن ليکوال وو.

نوموړي په خپل خاص سبک په يوازې ځان لسگونه کتابونه او په سلگونو مقالې د يوې وړې کړايي کوټې څخه ليکلي دي .

د ۲۰۱۸ کال د اپريل په څلورمه مې کابل کې ليدو ته راغی ښې ډيرې خبرې مو وکړې، ډير څه يې وويل او ډير څه مې ترې واورېدل .

ويي ويل کوټې ته دې نشم بولی، هلته دې ميلمه کولی نه شم کوټه مې ډيره نامنظمه، وره او گډه وډه ده . د دعوت د رسنيز مرکز قلمي همکار وو، چې لسگونه مقالې يې په دعوت رسنيز مرکز کې خوندي دي. څو کاله وړاندې يې زما د ناڅيزه کارونو په اړه کتاب وليکه، د چاپ يې وويل ما ورسره د چاپ د مصرف وده وکړه، کتاب يې راوليره چې په ناروې کې يې چاپ کړم. کتاب يې انلاين خپور کړ، چاپ يې د کرونا له امله وځنډيد او ما خپله کړې وعده په وخت پوره نشوای کړه. کله ناکله به مو د تليفون، مسينجر او فيسبوک د لارې خبرې کولې .

عمرزی لار خو زه به د هر څه مخکې خپله وعده چې څومره ژر کيږي پوره کړم. خو ورځې مخکې ښاغلی اسد دانش يې د کورونو ناروغی په اړه وليکل غوښتل مې چې تکليف يې يو څه کم شي احوال به يې اخلم .

نن سهار مي د عمرزي صاحب د مړيني خبر ولوست، ناڅاپي مرگ يې وژرولم .
نن د شينکي لغمان د جنرال سعدالله خان ساپي او ارکانحرب محمد جان فنا د يوه ستر تير غړی په ډبري
بېکسي کي له ټولو غمونو او دردونو د تل له پاره بېغمه شو
ژوند يې له يوازېتوب، سختو، ستونځو، دردونو او ارمانونو ډک وو
او نن د خپلو ټولو دردونو، ارمانونو او لور افغاني ملي فکر سره د خاورو ميلمه شو.
په گور يې نور او روح يې بناد.

د [ليکنو لينک](#) يې دلته کتلاى او ليکنې يې لوستلاى شئ

درنښت

بزگر»

د بناغلي رحمت اريا د خواشيني خبري:

«با تأثر و تألم بی حد که بیان آن برایم سخت است و اصلاً باورم نمی شود افغانستان یکی از فرزندان رشید، متهور، نترس، حقیقت جو و دانشمند خود مصطفی عمرزی را از دست داد. با دیدن اعلامیه افغان جرمن آنلاین و دیدن تصویر مصطفی عمرزی عزیز شاک خوردم. از جایم برخاستم و در اندوه فراوان غرق شدم. با عمرزی مرحوم شناخت حضور نداشتم ولی آثار نشر شده وی که مبین ژرف نگری د دقیق النظر بودن شان بود چنان مرا با او آشنا ساخته بود که فکر میکردم سالهاست که وی را می شناسم. مصطفی عمرزی افغانستان و مردم آنرا عاشقانه و پروانه وار دوست داشت و برایش چون شمع می سوخت. نگاه دقیق دوی در ازیابی حالات موجوده و تحیق در متون کهن تاریخی آثار گرانبهایست که وی از خود بجا گذاشته است. وی برای آتارنش ویب سایت علیحده ساخته بود و همواره آنرا دنبال میکردم. مصطفی عمرزی جوان مرگ شد. ۳۸ سال داشت. مجرد بود. فقط ماه اکتوبر سال گذشته در مسنجر با من درد دل کرد. از حالات شکوه داشت. مانند سائر عاشقان افغانستان برای حالاتش در میان اشک و اندوه رنج می برد. باری از نزدش پرسیدم که چرا بخارج نمی روی، گفتم مردم را رها نمی کنم. گفت با وجودیکه در خانه کرابی یا به بیان دیگر در یک اتاق زندگی میکند و آنهم در سرای شمالی و همواره مورد تهدید زورمندان و اوباشان قومی قرار میگیرد ولی با آنهم به قول خودش " مقاومت می کنم تا زنده ام" و الحق که چنین کرد. من مصطفی عمرزی این دانشمند جوان را یکی از کدر های علمی برای افغانستان می دانستم و می دانم و امید داشتم که وی در آینده نزدیک چنانچه طی حیاتش ثابت ساخت بیکی از اشخاص بی بدیل در قطار سائر دانشمندان خواهد ایستاد ولی عمر کوتاهش برایش مجال نداد. مصطفی عمرزی یک ارزشت و یک سرمایه بزرگ معنوی افغانستان بود. خداوند منان بهشت معلی را نصیب شان گرداند. یک سؤال در این مقطع دارم و آن اینکه مصطفی از مرگ نبود، همواره از طرف تیکه داران قومی و اوباشان یا چماق بدستان آنها تهدید می شد. نه شود اینکه او را به شکل مرموز کشته باشند و این قتل مانند سائر قتل ها در آرشیف گمنامی ها خواهد ماند. من باورم این است که او را کشته اند.»